

Τίτλος: Η Εξέγερση του Πολυτεχνείου, 17 Νοεμβρίου 1973

1. Πότε άρχισε η εξέγερση του Πολυτεχνείου;

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου ήταν μαζική εκδήλωση λαϊκής αντίθεσης απέναντι στη στρατιωτική δικτατορία, που έλαβε χώρα στην ελληνική επικράτεια μεταξύ 14 και 17 Νοεμβρίου του 1973. Ξεκίνησε στις 14 Νοεμβρίου με την κατάληψη του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, από φοιτητές και σπουδαστές. Αυτή κλιμακώθηκε σε αντιδικτατορική εξέγερση στη οποία ενσωματώθηκαν μετέπειτα πολίτες, και διαμαρτυρόμενοι αγρότες. Κατεστάλη αιματηρά πρωί της 17ης Νοεμβρίου, με την είσοδο άρματος μάχης στον χώρο του Πολυτεχνείου και την επαναφορά σε ισχύ του σχετικού στρατιωτικού νόμου που απαγορεύει τις συγκεντρώσεις και την κυκλοφορία σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

2. Ποιές οι αιτίες των γεγονότων για την εξέγερση του Πολυτεχνείου;

Η Χούντα, στην προσπάθεια της να ελέγξει κάθε πλευρά της πολιτικής, είχε αναμειχθεί στον φοιτητικό συνδικαλισμό από το 1967, απαγορεύοντας τις φοιτητικές εκλογές στα πανεπιστήμια, στρατολογώντας υποχρεωτικά τους φοιτητές, και επιβάλλοντας μη εκλεγούς ηγέτες των φοιτητών συλλόγων στην Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας (ΕΦΕΕ). Αυτές οι ενέργειες δημιούργησαν έντονα αντιδικτατορικά αισθήματα στους φοιτητές, όπως αυτόν της Γεωργίας, Κώστα Γεωργάκη, ο οποίος αυτοπυρπολήθηκε δημόσια το 1970 στη Γένοβα της Ιταλίας σε ένδειξη διαμαρτυρίας εναντίον της Χούντας. Με αυτή την εξαίρεση, η πρώτη μαζική δημόσια εκδήλωση διαμαρτυρίας κατά του καθεστώτος ήρθε από τους φοιτητές, στις 21 Φεβρουαρίου 1973. Οι αναταραχές ξεκίνησαν λίγο αργότερα, στις 5 Φεβρουαρίου, όταν οι φοιτητές του Πολυτεχνείου αποφάσισαν αποχή από τα μαθήματα τους. Στις 13 Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε διαδήλωση μέσα στο Πολυτεχνείο και η Χούντα παραβίασε το πανεπιστημιακό άσυλο, δίνοντας εντολή στην αστυνομία να επέμβει. Έντεκα φοιτητές συλλήφθηκαν και παραπέμφθηκαν σε δίκη. Με αφορμή αυτά τα γεγονότα, στις 21 Φεβρουαρίου, περίπου τρεις με τέσσερις χιλιάδες φοιτητές της Νομικής

Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατέλαβαν το κτίριο της σχολής στο κέντρο της Αθήνας επί της οδού Σόλωνος, ζητώντας ανάκληση του νόμου 1347 που επέβαλε την στράτευση << αντιδραστικών νεών >>, καθώς 88 συμφοιτητές τους είχαν ήδη στρατολογηθεί με την βία. Από την ταρατσα του κτιρίου απαγγέλουν τον ακόλουθο όρκο : << Εμείς οι φοιτηταί των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων ορκιζόμαστε στο όνομα της ελευθερίας να αγωνισθούμε μέχρι τέλους για την κατοχύρωση: α) των ακαδημαϊκών ελευθεριών, β) του πανεπιστημιακού ασύλου, γ) της ανακλήσεως όλων των καταπιεστικών νόμων και διαταγμάτων >>. Η αστυνομία έλαβε εντολή να εκπέμπει και πολλοί φοιτητές σε γύρω δρόμους υπέστησαν αστυνομική βία, χωρίς όμως τελικά να παραβιαστεί το πανεπιστημιακό άσυλο. Τα γεγονότα στη Νομική αναφέρονται συχνά ως προάγγελος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.

3. Τα γεγονότα για την εξέγερση του Πολυτεχνείου

14 Νοεμβρίου

Στις 14 Νοεμβρίου 1973 φοιτητές του Πολυτεχνείου αποφάσισαν αποχή από τα μαθήματα και ξεκίνησαν διαδηλώσεις καθώς εξέδωσαν ψήφισμα, με το οποίο ζητούσαν την ανάκληση των αποφάσεων της Χούντας για την διεξαγωγή των φοιτητικών εκλογών, εκδημοκρατισμό των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 20% του προϋπολογισμού και ανάκληση του Ν.1347 για την αναγκαστική στράτευση των φοιτητών. Οι φοιτητές οχυρώθηκαν μέσα στο κτήριο της σχολής επί της οδού Πατησίων και ξεκίνησαν την λειτουργία του ανεξάρτητου ραδιοφωνικού σταθμού του Πολυτεχνείου. Ο πομπός κατασκευάστηκε μέσα σε λίγες ώρες στα εργαστήρια της σχολής των Ηλεκτρονικών Μηχανικών από τον Γιώργο Κυρλάκη. Το, πλέον ιστορικό, μήνυμά τους ήταν :<< Εδώ Πολυτεχνείο! Λαέ της Ελλάδας το Πολυτεχνείο είναι σημαιοφόρος του αγώνα μας, του αγώνα σας, του κοινού αγώνα μας ενάντια στη δικτατορία και για την Δημοκρατία>>. Εκφωνητές του σταθμού ήταν η Μαρία Δαμανάκη, ο Δημήτρης Παπαχρήστος και ο Μίλτος Χαραλαμπίδης. Το πρώτο βράδυ της κατάληψης του Πολυτεχνείου μία ομάδα περίπου 100 χουντικών νεολαίων της οργάνωσης κόμμα 4ης Αυγούστου (Κ4Α) του Κώστα Πλεύρη μαζί με ασφαλιστές και παρακρατικούς αποφάσισαν να οργανώσουν εισβολή στο

Πολυτεχνείο, αλλά ελλείπει σχεδιασμού και ηγεσίας περιοριστικών στην παρεμπόδιση της τροφοδοσίας των φοιτητών από εξωτερικές ομάδες περιφρούρησης. Όι για δηλώσεις, τα συλλυπητήρια και όι εκδηλώσεις κατά του καθεστώς της Χούντας αυξήθηκαν. Κυρίως στην Αθήνα, αλλά και σε σημεία της επαρχίας, δημιουργήθηκαν συνθήκες εξέγερσης. Από τις 14 μέχρι και τις 17 Νοεμβρίου (και πιο περιορισμένα μέχρι τις 18) στήθηκαν οδοφράγματα και διεξήχθησαν οδομαχίες μεταξύ εξεγερμένων και αστυνομίας.

16 Νοεμβρίου

Την 16η Νοεμβρίου στο Πολυτεχνείο, κατευθύνθηκαν αρχικά κατα μονάς και έπειτα συντεταγμένα, όπως μαθητές Γυμνασίων και τεχνικών και επαγγελματικών σχολών καθώς και μια ομάδα αγροτών από τα Μέγαρα, μετά την αναβολή της συζήτησης της προσφυγικής τους στο ΣτΕ κατά της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης των κτημάτων τους για την ανέγερση ενός διυλιστηρίου. Καθώς ο κόσμος συναιρέ προς στο Πολυτεχνείο, το μεσημέρι και το απόγευμα ξεκίνησαν από εκεί διαδηλώσεις προς σημεία του κέντρου των Αθηνών, μεταξύ των οποίων μια διαδήλωση 2-3 χιλιάδων που βάδιζε στις 6 το απόγευμα στη Σταδίου, με κατεύθυνση προς το Σύνταγμα, αλλά συγκρούστηκε σφοδρά με την αστυνομία στην πλατεία Κλαυθμώνος και διαλύθηκε, με αποτέλεσμα τραυματισμούς εργαζομένων και μαθητών τεχνικών σχολών και την πυροδότηση μιας φημολογίας για νεκρούς εργάτες. Διαδηλωτές επιτέθηκαν σε αστυνομικούς και διαλύθηκαν με ρίψη δακρυγόνων από αστυνομικά οχήματα στα Χαυτεία, όπου βρέθηκε ο Σπυρίδων Κοντομάρης, βουλευτής της Ένωσης Κέντρου που τραυματίστηκε θανάσιμα, γινόμενος ο πρώτος νεκρός της εξέγερσης, ενώ άλλοι διαδηλωτές κατέλαβαν για λίγο μέρος του κτηρίου της Νομαρχίας Αττικής στην Αιόλου, γεννώντας την εντύπωση μιας επικείμενης αναμέτρησης με το δικτατορικό καθεστώς. Οι συνεχόμενες συγκρούσεις στα Χαυτεία, με την ενίσχυση μαθητών φροντιστηρίων, διαλύθηκαν αργότερα με την ρίψη πυροβολισμών. Η αστυνομία διέλυσε ένα οδόφραγμα των διαδηλωτών στην Πατησίων και από τις 8 ξεκίνησε να ρίχνει δακρυγόνα στο χώρο μπροστά από και αργότερα και μέσα στο Πολυτεχνείο, διαλύοντας το συγκεκριμένο πλήθος από την περιοχή, η οποία μετατρεπόταν σε πεδίο μάχης, όπου

παρέμειναν μερικές εκατοντάδες. Από τις 20:00 300-500 περίπου διαδηλωτές ξεκινήσαν να επιτίθεται στην δύναμη 60 περίπου ανδρών που φρουρούσαν το υπουργείο Δημόσιας Τάξεως, στην οδό 3ης Σεπτεμβρίου, και, όταν έφτασαν στην είσοδο απωθήθηκαν με πυρά, εκ των υστέρων έγκριση του Παπαδόπουλου. Έκτοτε, κάθε εμφάνιση διαδηλωτών, ως την τελευταία τους επίθεση με μολότοφ στις 22:00, απαντήθηκε με πυρά από τη φρουρά του υπουργείου που είναι ενισχυμένη με χωροφύλακες, αστυνομικούς και τεθωρακισμένα οχήματα ρίψης δακρυγόνων έφτασε να αριθμεί 300 άνδρες. Εναντίον των διαδηλωτών χρησιμοποιήθηκαν 1 πολυβόλο τοποθετημένο στην ταράτσα του κτιρίου, ενώ πυροβόλουν και άτομα με πολιτικά, όπως ο Ηλίας Τσιαπούρης ή Τσαπούρας, μέλος της νεολαίας Κ4Α. Από τους πυροβολισμούς τραυματίστηκαν 34 άτομα, που έχουν ταυτοποιηθεί, εκ των οποίων ένας, ο 17χρόνος Διομήδης Κομνηνός, έχασε την ζωή του. Μετά τις 22:00 οι επιθέσεις κατά του υπουργείου έπαυσαν, άλλα η φρουρά του συνέχισε να πυροβολεί στοχεύοντας από κοινού με ομάδες ελεύθερων σκοπευτών που βρισκόταν σε γύρω κτίρια να αποτρέψουν την παραμονή ή προσέγγιση διαδηλωτών στην περιοχή του Πολυτεχνείου, όπου οι διαδηλωτές είχαν φτιάξει φωτιές και οδοφράγματα, ενώ παράλληλα δακρυγόνα εκτοξεύονται από μηχανοκίνητα χημικού πολέμου της Αστυνομίας και της Χωροφυλακής, ενώ δρούσαν και οπλισμένοι αστυνομικοί, που πυροβόλουν ή χτυπούσαν αδιακρίτως με γκλομπς διερχόμενους. Τη νύχτα της 16ης Νοεμβρίου η ίδια ομάδα νεολαίων Κ4Α που έχει συγκεντρωθεί το πρώτο βράδυ, μεταξύ των οποίων και ο 16χρόνος τότε μετέπειτα αρχηγός της Χρυσής Αυγής Νίκος Μιχαλολιάκος, συγκεντρώθηκαν έξω από τα γραφεία της οργάνωσης, στη διασταύρωση των οδών Μπουμπουλίνας και Αλεξάνδρας, άλλα διασκορπίστηκαν μετά την επίθεση ενός αγήματος αστυνομικών που δεν αντιλήφθηκε την ταυτότητά τους. Στις 3 π.μ της 17ης Νοεμβρίου, και ενώ οι διαπραγματεύσεις για ασφαλή αποχώρηση των φοιτητών από το χώρο του Πολυτεχνείου βρίσκοντας σε εξέλιξη, αποφασίστηκε από την μεταβαλική κυβέρνηση η επέμβαση του στρατού και ένα από τα τρία άρματα που παραβρέθηκαν έξω από τη σχολή, γκρέμισε την κεντρική πύλη. Κατά την είσοδο του άρματος, υποστηρίζεται, χωρίς να αποδεχθεί, ότι συνεθλίβησαν 2-3 φοιτητές που βρίσκονταν πίσω από την πύλη (γεγονός <<λίαν πιθανό αλλά ανεπιβεβαίωτο >> σύμφωνα με το πόρισμα του εισαγγελέα Τσεβά). Επίσης, από

τα συντρίμια τραυματίστηκε σοβαρά, με συντριπτικά κατάγματα στα πόδια, η φοιτήτρια Πέπη Ρηγοπούλου. Ο σταθμός του Πολυτεχνείου έκανε εκκλήσεις στους στρατιώτες να άψηφίσουν τις εντολές των ανώτατων τους και στη συνέχεια ο Εκφωνητής ανάγγειλε τον Ελληνικό Εθνικό Ύμνο.

Ταρκάν Αλέξανδρος